

Kronikk

KRONIKK MAKS 7000 TEIKN INKL. MELLOMROM
ordskifte@dagogtid.no

«Ei avgrensing av temperaturauken til 2 grader krev raske klimakutt.»

Klima: Trong for ny strategi

Forskning viser at klimaendringane kan verta meir alvorlege enn rekna med tidlegare. Målingar syner at CO₂-nivået i atmosfæren og klimautsleppa aukar i samsvar med det FN's klimapanel karakteriserer som *business-as-usual*. Ikkje eingong finanskrisa har hindra ein auke i CO₂-nivået.

Mengda av CO₂ i atmosfæren er i dag 390 parts per million (ppm) og aukar med om lag 2 ppm i året. I førre mellomtid var global temperatur cirka ein grad høgare enn no, og havnivået 4–6 meter høgare, mest på grunn av smelting av innlandsis. For å unngå tilsvarende smelting no hevdar den kjende forskaren James Hansen at CO₂ må stabiliserast ved 350 ppm. Hansen peikar også på at det ved ein CO₂-konsentrasjon på meir enn 450 ppm er stor risiko for at all innlandsis ved polane gradvis vil smelta, noko som i så fall vil føra til at havnivået stig med 75 meter.

FØRESETNADER

Om det ikkje innan få år vert oppnådd internasjonal semje om store klimakutt, vil vårt overforbruk av fossilt drivstoff permanent forverra levevilkåra for fattige som lever i dag, og for framtidige generasjonar. Følgjande fakta må liggja til grunn for avtalar om klimatiltak:

- Dei globale CO₂-utsleppa må reduserast med så mykje som 90 prosent innan 2050. Dette er naudsynt om me skal ha ein rimeleg sjanse for at konsentrasjonen av CO₂ kan stabiliserast på eit lågare nivå enn i dag. Slik kan me unngå ein global temperaturauke på meir enn 2 grader frå førindustrielt nivå, eit mål det er semje om internasjonalt, og som krev stabilisering på mellom 350 og 400 ppm.
- Sjølv ein temperaturauke på 2 grader får store konsekvensar for liv og helse for mange fattige. Dette gjeld mellom anna konsekvensar i form av hunger på grunn av tørke og sviktande matproduksjon, spesielt i område som alt i dag har slike problem. Hyppigare ekstremvêr som flaum vil gje store lidingar og langt fleire klimaflyktningar. Ekstremvêr slik som flaumen i Pakistan er ein forsmak på hendingar me etter kvart vil få meir av.
- Ein temperaturauke på meir enn 2 grader vil gje så alvorlege konsekvensar at det *må me unngå*. Det fører til stor risiko for smelting av innlandsis og risiko for endå høgare temperatur ved sjølvforsterkande mekanismar. Det mest skremmande trugsmålet er at drivhuseffekten kan forsterkast ved utløyning av store kjelder av metanhydrat på kontinentalsoklar og i område med permafrost.
- Ei avgrensing av temperaturauken til 2 grader krev raske klimakutt. Utrekingar frå Potsdaminstituttet for klimaforskning syner at langt mindre enn halvparten av kjende reservar av kol, olje og gass kan brukast om ein skal ha

GUNNAR KVÅLE OG SIGBJØRN GRØNÅS

Om det ikkje innan få år vert oppnådd internasjonal semje om store klimakutt, vil vårt overforbruk av fossilt drivstoff permanent forverra levevilkåra for fattige som lever i dag, og for framtidige generasjonar.

ein realistisk sjanse til å nå dette målet. Sjølv om all produksjon av kol no vert avslutta, og bruk av ukonvensjonelle kjelder som tjøresand vert ulovleg, vil bruken av alle resterande reservar av olje og gass vera nok til at målet om 2 grader vert overskride.

- Utvikling av metodar for fangst og lagring av CO₂ vil i beste fall redusera auken i utslepp, men det er i dag ingen grunn til å tru at klimaproblemet kan løysast ved fjerning av CO₂ frå atmosfæren.
- Det er usikkert kor mykje konvensjonelt fossilt drivstoff som enno finst og kan utvinnast, men realistiske anslag indikerer at det er nok til eit forbruk på dagens nivå i fleire tiår. Resultatet

av eit slikt forbruk vert ein garantert klimakatastrofe.

- Ukonvensjonelle drivstoff som tjøresand og skiferolje utgjør enorme potensielle kjelder. Utnytting av desse kan forlengja «oljealderen» med mange tiår.
 - I tillegg til andre tiltak er vern og røktning av skog, særleg i tropane, svært viktig.
- På bakgrunn av dette er det klårt at førebygging av alvorlege og irreversible klimaendringar burde dominera nasjonal og internasjonal politikk, men diverre ser me at:
- Det er liten samanheng mellom det internasjonale målet om 2 grader og dagens bruk av fossilt drivstoff.

- Kyoto-avtalen med alle sine mekanismar gjev langt frå sterke nok insentiv til redusert bruk. Det er også lite truleg at utvida avtalar etter Kyoto-modellen – som dagens internasjonale drøftingar legg til grunn – vil gje vesentlege klimakutt.

For å unngå ei alvorleg klimakrise må andre, meir radikale og politisk meir krevjande internasjonale avtalar på plass snarast. Desse avtalane må sikra at utvinning og bruk av fossilt drivstoff blir avslutta lenge før kjeldene er tomme. Det hastar spesielt med følgjande tiltak:

- Eit forbod mot utvinning og bruk av ukonvensjonelle kjelder som tjøresand og skiferolje.
- Ei utfasing av bruk av eksisterande kol-kraftverk og eit forbod mot nye.
- Forbod mot utvinning frå nye konvensjonelle kjelder, som til dømes i Arktis.
- Ei nedtrapping av produksjon av olje og gass, før lagra er tomme.
- Ein atskilleg høgare pris på alt fossilt drivstoff. Prisen kan fastsetjast gjennom eit internasjonalt avgiftssystem, til dømes etter mønster av systemet «fee and dividend» som mellom andre James Hansen har teke til orde for.

HASTETILTAK

Om desse tiltaka raskt vert sette i verk, kan det framleis vera mogleg å redusera CO₂-utsleppa til eit nivå i samsvar med 2-gradersmålet. Ei avgift på fossilt drivstoff vil raskt kunna innførast og stimulera til utvikling av fornybar energi. Ei slik avgift vil også føra til reduksjon i miljøskadeleg forbruk, spesielt mellom den rikaste 20 prosenten av menneska i verda som i dag disponerer meir enn 80 prosent av dei tilgjengelege ressursane.

Forventingspresset mot statsleiarane i verda som møtest i Mexico seinare i år, er enormt. Frå det som er kjent frå førebuingane til møtet, er det dessverre lite som tyder på ei snarleg løysing.

Om det ikkje lukkast å få på plass ein omfattande internasjonal avtale, kan det i første omgang vera tilstrekkeleg med semje mellom dei viktigaste aktørane: alle oljeproduserande land, inkludert USA, i tillegg til EU og andre industriland, i tillegg til Kina, India og Brasil. Fattige land vil òg kunna godta prisauken som må til, dersom inntektene frå ei CO₂-avgift gjev grunnlag for eit fond for global fattigdomsreduksjon og utvikling av rein energi.

Eit slikt paradigmeskifte burde vera mogleg. Mennesket er eit moralsk vesen og skulle derfor vera i stand til å ta avgjerder for å ta vare på viktige verdiar, også for andre enn seg sjølv.

Gunnar Kvåle er professor ved Senter for internasjonal helse, Universitetet i Bergen.

Sigbjørn Grønås er professor emeritus ved Geofysisk institutt, Universitetet i Bergen.